

Hồ Dzếnh,

Nghìn sau... lơ lửng... với nghìn xưa

Lê Ngọc Trác

Từ những năm đầu thập niên 40 của thế kỷ 20, trên văn đàn Việt Nam có 2 tập truyện ngắn gần như xuất hiện cùng một lúc. Cả hai tác phẩm đã được người đọc đón nhận với tất cả sự quý mến. Mãi đến hôm nay đã gần 70 năm, bao thế hệ người đọc yêu mến văn chương vẫn còn say mê hai tác phẩm ấy. Đó là tập truyện ngắn "Những ngày thơ ấu" của Nguyên Hồng và "Chân trời cũ" của Hồ Dzếnh. Đây là hai trong những tập truyện ngắn hay của văn học Việt Nam ở thế kỷ 20.

Hồ Dzếnh tên là Hà Triệu Anh sinh năm 1916 tại làng Đông Bích xã Hòa Trường huyện Quảng Xương tỉnh Thanh Hóa. Ông mất vào ngày 13/8/1991 tại Hà Nội. Gần 60 năm cầm bút, Hồ Dzếnh để lại cho đời các tác phẩm chính: Về văn có: *Dĩ vãng* (Truyện vừa – 1940), *Những vành khăn trắng* (Truyện dài – 1942, ký bút danh Lưu Thị Hạnh), *Tiếng kêu trong máu* (Truyện dài – 1942), *Một chuyện tình 15 năm về trước* (Truyện dài, ký bút danh Lưu Thị Hạnh – 1943), *Chân trời cũ* (Tập truyện ngắn – 1943), *Cô gái Bình Xuyên* (Truyện vừa – 1946), *Hồ Dzếnh - tác phẩm chọn lọc* (1988). Về thơ có: Tập thơ *Quê ngoại* (1942), *Hoa xuân đất Việt* (1946).

Hồ Dzếnh viết truyện dài, tiểu thuyết, thành công với tập truyện ngắn *Chân trời cũ*. Nhưng, thơ mới thật sự làm cho tên tuổi của ông nổi tiếng và được đông đảo bạn đọc yêu thích. Thơ Hồ Dzếnh tràn đầy tình cảm, chân thật, độc đáo, mang vẻ đẹp tuyệt vời và sâu sắc, mới lạ. Thơ lục bát của Hồ Dzếnh mang hơi thở tâm hồn phương Đông. Nhà thơ Bùi Giáng mỗi lần đọc những bài thơ lục bát của Hồ Dzếnh đều nhận xét với tất cả lòng cảm phục: "Chẳng khác giải ngân hà lấp lánh nhớ nhung trên bầu trời văn học Việt Nam".

**"Phút linh cầu mãi không về
Phân vân giấy trắng chưa nê mực đen
Khói trầm bên giấc mơ tiên
Âng khuâng... trăng rải qua miền quạnh hiu
Tô Châu lóp lóp phù kiều
Trăng đêm Dương Tử, mây chiều Giang Nam
Rạc rời, vó ngựa quá quan
Cờ treo ý cũ, mây đàn mộng xưa
Biển chiều vang tiếng nhân ngư
Non xanh thao thiết trời thu rượu sầu
Nhớ thương bạc nửa mái đầu
Lòng nương quán khách nghe màu tà huân
Buồn Tư Mã, nhớ Chiêu Quân
Nét hoa thấp thoáng, ý thần đề mê
Phút linh cầu mãi không về
Phân vân giấy trắng chưa nê mực đen..."**
(Đợi thơ)

Với một tâm hồn nhạy cảm, Hồ Dzếnh viết những câu thơ như một lời tiên tri về giây phút cuối cùng của một đời người với nhiều hệ lụy trần gian. Đọc xong, chúng ta nghe lạnh cả

người và phải ngậm ngùi thở dài:

**"Nằm đây tưởng chuyện ngàn sau,
Lung linh nến cháy hai đầu áo quan
Gió lia cành lá không vang
Tin ta vĩnh quyết trần gian hững hờ!
Bao nhiêu đáng ảnh tôn thờ
Xa nhau lâu quá bây giờ lạnh nhau
Người về gối rét, nằm đau
Nghe trên thước đất phai màu nhớ thương
Chiều nào mây vọng hồn chuông
Ngừng đôi chân kẻ trên đường mãi mê
Nghe tin ta lỗi câu thề
Nghìn thu xa vắng, ra về trước ai
Ngậm ngùi nhớ trắng rừng mai
Cảm thương sông nước, ghi bài điệu tang
Ngựa gầy bóng gió mênh mang
Cờ đen lối cũ, cây vàng nẻo xa...
Ta nằm trong ván trông ra
Tủi thân vì thấy người hoa vẫn cười!
Ta toan... giận đối xa đời
Chợt hay: Khăn liệm quanh người vẫn thơm!
Nát thân, không nát nỗi hồn
Lẫn trong cái chết vẫn còn cái đau."
(Tưởng chuyện ngàn sau)**

Khi ta cô đơn, khi ta là người lữ hành cô độc, đọc bài thơ "Màu cây trong khó" của Hồ Dzếnh, chúng ta càng thấy đất trời mông mênh và lòng càng thêm hiu quạnh. Bài thơ đã được nhạc sĩ Dương Thiệu Tước phổ nhạc thành ca khúc "Chiều". Thơ và nhạc chấp cánh bay xa, ngân lên, nói hộ tiếng lòng của bao người:

**"Trên đường về nhớ đầy
Chiều chậm đưa chân ngày
Tiếng buồn vang trong mây...
Chim rừng quên cất cánh
Gió say tình ngây ngây
Có phải sầu vạn cổ
Chất trong hồn chiều nay?"**

**Tôi là người lữ khách
Màu chiều khó làm khuấy
Ngỡ lòng mình là rừng
Ngỡ hồn mình là mây**

**Nhớ nhà châm điếu thuốc
Khói xanh bay lên cây..."**

Hồ Dzếnh được sinh ra đời là kết quả của mối tình giữa một thương nhân người Trung Hoa quê ở Quảng Đông với người con gái chèo đò trên dòng sông Ghép ở Thanh Hóa. Hồ Dzếnh lớn lên trong tình thương yêu của người mẹ. Khi sáng tác, ông đã viết những câu thơ tràn trọng, tràn đầy cảm mến về mẹ của mình, Người mẹ Việt Nam :

**"Cô gái Việt Nam ơi!
Từ thuở sơ sinh lận đận rồi**

**Tôi biết tình cô u uất lắm
Xa nhau đành chỉ nhớ nhau thôi**

**Cô chẳng bao giờ biết bướm hoa
Má hồng mỗi tiết, mỗi phiêu pha
Khi cô vui thú là khi đã
Bồng bế con thơ, đón tuổi già!**

**Cô gái Việt Nam ơi!
Ngọn gió thời gian đổi hướng rồi
Thế hệ huy hoàng không đủ xóa
Nghìn năm vàng vạc ánh trăng soi**

**Tôi đến đây tìm lại bóng cô
Trở về đường cũ, hái mơ xưa
Rau sam vẫn mọc chân rào trước
Sơn sắt, lòng cô vẫn đợi chờ**

**Giải lúa cô trồng nay đã tươi
Gió xuân ý nhị vít bông, cười...
Ai hay lòng kẻ từng chăm lúa
Trong một làng con, đã héo rồi!**

**Cô gái Việt Nam ơi!
Nếu chữ Hy Sinh có ở đời
Tôi muốn nạm vàng muôn khổ cực
Cho lòng cô gái Việt Nam tươi."
(Cảm xúc)**

Sống trên quê ngoại yêu thương nhưng tâm hồn Hồ Dzếnh lúc nào cũng nhớ về quê cha, đất nước Trung Hoa rộng lớn với nỗi nhớ cháy bỏng của một người con lưu lạc, mơ một ngày trở về cố quốc:

"Ta nhớ màu quê, khát gió quê

**Mây ơi ngưng cánh đợi ta về
Cho ta trông lại tầng xanh thăm
Ngâm lại bài thơ "Phượng thảo thê"**

**Đất thánh trời Đông, mẹ Á Châu
Anh hoa ngàn thuở rạng phong hầu
Chín cung thăm thăm hồn hương khói
Danh vọng vang lừng mây gió Âu**

**Liễu Động Đình thơm chuyện hảo cầu
Tóc thề che mướt gái Tô Châu
Bâng khuâng trăng sáng trời Viên Hán
Một dải Giang Nam nước rợn màu**

**Ai hát mà nay, gió vẫn thơm
Ai đau non nước nào căm hờn?
Chiêu Quân nếu mãi người Cung Hán
Thì tứ tìm đâu nét tui hờn?**

Mây ơi có tạt về phương Bắc

***Chậm chậm cho ta gửi mấy lời
Từ thuở ly hương ta vẫn nhớ
Nhưng tình xa lắm gió mây ơi."
(Tư Hương)***

Hồ Dzếnh viết về tình yêu lứa đôi cũng thật đặc sắc. Ý thơ rất riêng. Với Hồ Dzếnh, lỗi hẹn trong tình yêu cũng là niềm hạnh phúc, tình lỡ là tình đẹp. Và, được thương thức "*thú đau thương*" trong tình yêu. Nhiều thế hệ khi vào tuổi yêu đã thuộc lòng bài thơ "*Ngập ngừng*" của Hồ Dzếnh:

***"Em cứ hẹn nhưng em đừng đến
Để lòng buồn tôi dạo khắp trong sân
Ngó trên tay, thuốc lá cháy lụi dần
Tôi nói khẽ: Gớm làm sao nhớ thế***

***Em cứ hẹn nhưng em đừng đến nhé!
Em tôi ơi tình có nghĩa gì đâu
Nếu là không lưu luyến buổi sơ đầu?
Thuở ân ái mong manh hơn nắng lụa***

***Hoa bướm ngập ngừng cỏ cây lẩn lữa
Hẹn ngày mai mà đến sẽ vui hơn
Chỉ ngày mai mới đẹp ngày mai thôi
Em cứ hẹn, nhưng em đừng đến nhé***

***Tôi sẽ trách – cố nhiên – nhưng rất nhẹ
Nếu trót đi, em hãy gắng quay về
Tình mất vui khi đã vụn câu thề
Đời chỉ đẹp những khi còn dang dở***

***Thơ viết đừng xong, thuyền trôi chớ đỗ
Cho nghìn sau.. lơ lửng... với nghìn xưa."***

Với sự nghiệp sáng tác của mình, Hồ Dzếnh đã có những đóng góp quan trọng vào nền văn học Việt Nam. Riêng những tác phẩm thơ đặc sắc của Hồ Dzếnh "nghìn sau còn lơ lửng với nghìn xưa..."./.

Tài liệu tham khảo & trích dẫn:

- Thơ mới 1932 – 1945 (NXB Hội nhà văn – 2004)
- Tác phẩm chọn lọc của Hồ Dzếnh (1988)
- Trăng đêm Dương Tử trong tâm hồn thơ Hồ Dzếnh
(*Giữa trời hoa bay* của Thái Tú Hạp – 2009)

Lê Ngọc Trác

Gửi Lên: Lê-Thụy-Chi

Ngày 2/6/2016

www.vietnamvanhien.net